

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3.

Fylke: A-A

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Flosta.

Emne: Brynet.

Bygdelag:

Oppskr. av: Bertin Stiansen

Gard:

(adresse): Skauen, Staubø.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Både og.

SVAR

1. Det vanlige ord er bryne.
2. Nå brukes nesten bare bryner av kunststein, men før var det vanlig med naturstein som var kommet fra Telemark (Isborstein).
3. Grove redskaper blir i alminnelighet kvasset på vanlig roterende slipestein, og etterpå kvasset med bryne. Denne framgangsmåten er nå vanlig, og har vært det så lenge folk kan huske tilbake i tida. Finere reskaper bruker man - dersom de ikke er for sløve - bare å skjærpe med bryne.
4. Nei.
5. Om slike stein har vært vanlige på gårdene kan ikke sies, men en slik stein ble omkring 1918 funnet på Flosterøya i Flosta og ligger nå på Historisk museum i Oslo.
6. En bruker ljåen så lenge som mulig uten å bruke slipestein.
7. Man bruker det fine brynet først, og etter som ljåen blir sløv, gråvere og gråvere bryne.
- 8x For omkring 50 år siden var det vanlig at det bruktes trebryne (dimensjon i cm. ca. 30 x 4 x 1) til ljåen. Det kunne være av 'râteik' (rîta-eik), og bruktes da som det var, - eller av et annet tre og ble da ~~xxx~~ brukt med elje og sand. Det vanlige navn var strykestikke.
8. Ljåen tas av orvet når den slipes. Det har så vidt vites alltid vært brukt her. Som et bevis på hvor fastgrodd denne måten er her. kan fortelles:
Under krigen kom en nordlønning hit og begynte som gårdsgutt på en gård her. Han var en dreven kar, men da gårdeieren, som var en eldre dame, fikk se at han tok til å slipe ljåen uten å ta den av orvet, fikk han oppsigelse på timen!
9. En setter orvet i bakken bak seg og holder orvet med venstre hand, og ljåen peker ut til høyre. Stutturv er meget sjelden brukt.
10. Nå for tida bruker en å bare brynet i baklomma, mens det før var alminnelig å feste ^{det til} orvet med reimer. Festet var plasert mellom begge handtak på orvet.
11. og 12. Intet kjennskap til.

- 13. Alt slags redskap blir brynet med vann eller olje på brynet. Ljøent, derimot, blir i alminnelighet brynt med tørt bryne.
- 14. Nei.
- 15. Nei.
- 16. Nei.
- 17. Det er vanlig tru at brynet blir bedre og kvassere når det har ligget i jorda.
- 18. Marta Olsen som nå er 70 år forteller fra sin barndomstid:
 Når Stian-farbror kom på Buholmsjordet for å slå, kunne vi tydelig høre ljosbrynet sa:
 "Vakka, vikka,
 strykestikka.
 Vakka, vikka.
 strykestikka."
- 19. Nei.
- 20. Nei.

100